

Idzma' - Konsensus

Muhammad ibn Salih al-'Uthaimin

© 2009 Rashid Hämäläinen

Konsensuksen määritelmä

Sana *idzma'* (*al-Idzmā'*) tarkoittaa arabiankielessä määrätietoisuutta ja yksimielisyyttä. Sen lainopillinen määritelmä on ”tässä yhteisössä Profeetan jälkeen olleiden *mudztahid*-oppineiden yksimielisyys jonkin asian lakisäännöksestä”.

Yksimielisyys viittaa tässä siihen, että jos yksikin *mudztahid*-oppinut on asiasta eri mieltä, ei konsensus ole voimassa.

Mudztahid-oppineet viittaa siihen, ettei maallikoiden ja *taqlidin* puoleen kääntyvien kantoja oteta asiassa huomioon, olivat ne puolesta tai vastaan.

Tämä yhteisö viittaa siihen, ettei muiden yhteisöjen konsensusta oteta asiassa huomioon.

Profeetan jälkeen viittaa siihen, ettei Profeetan aikana syntyneen *mudztahid*-oppineiden yksimielisyyden katsota olevan kyseessä oleva konsensus. Tämä johtuu siitä, että tällöin kyseessä on suoraan Profeetan *sunnaan* perustuva todiste – joko jokin hänen sanomansa, tekemänsä tai muuten vain hyväksymänsä. Niinpä siis, kun joku Seuralaisista sanoo: ”tapasimme tehdä” tai ”he tapasivat tehdä näin ja näin Profeetan aikana”, on kyseinen teko saatu todellisuudessa itse Profeetalta, eikä kyseessä suinkaan ole tiedotus käsittelemästämme konsensuksesta.

Lakisäännös viittaa siihen, ettei heidän yksimielisyyttään jossain järkeilyyn tai kansantapoihin liittyvässä asiassa katsota kyseessä olevaksi konsensusiksi koska puhumme nyt Islamin lakitodisteista.

Konsensuksen asema lakitodisteena

Konsensus on laillisesti pätevä todiste, ja tämä perustuu seuraavaan:

(1) Allah sanoi:

”Olemme tehneet teistä oikeudenmukaisen kansan, jotta olisitte todistajia ihmisten edessä.” (Koraani, 2:143)

Todistajat ihmisten edessä kattaa sekä heidän tekojensa että niiden säännösten todistamisen. Todistaja taas on henkilö, jonka lausunto on hyväksyttävä.

(2) Allah sanoi:

”Jos kiistelette jostakin, kääntykää Allahin ja Hänen lähettiläänsä puoleen sitä koskien.” (Koraani, 4:59)

Tästä jakeesta käy ilmi, että se, mistä he ovat yhtä mieltä, on totuus.

(3) Profeetta sanoi:

”Yhteisöni ei ole yhtä mieltä eksymyksestä.” (Tirmidhi)

(4) Voimme sanoa, että muslimiyhteisön yksimielisyys jossain asiassa on joko totta tai ei. Jos se on totta, on kyseessä pätevä todiste. Jos se taas on valhetta, herää kysymys: Kuinka voisikaan olla niin, että yhteisöistä Allahin edessä jaloin - aina profeetastamme Viimeiseen Tuntiin saakka – voisi olla yhtä mieltä jostain perättömästä, johon Allah ei ole tyytyväinen? Tällainen ei yksinkertaisesti ole mahdollista.

Konsensuksen lajit

Konsensusta on kahdenlaista: kiistaton ja kiistanalainen konsensus.

(1) Kiistattomalla konsensuksella tarkoitetaan sitä, mistä jokainen ilman muuta tietää yhteisön olevan yhtä mieltä, kuten viiden päivittäisen rukouksen pakollisuus ja haureuden kieltö. Kenenkään ei tule kiistää tätä konsensuksen tyyppiä ja sen laillisuutta todisteena. Näin tietoisesti tekevä on lain mukaan epäuskova.

(2) Kiistanalaisella konsensuksella tarkoitetaan sitä, minkä olemassaolosta tiedetään vain tutkimalla ja ottamalla selvää. Oppineet ovat erinneet tämän konsensuksen mahdollisuudesta, ja minun oikeimmaksi näkemäni kanta on Shaikh al-Islam Ibn Taimijjan¹ mielipide *al-'Aqida al-Wasitijassa*: ”Laillisesti pätevä konsensus on siitä, josta hurskaat edeltäjämme olivat

¹ Luotetuissa Hanbali-kirjoissa tunnettu ja suuressa arvossa pidetty lainoppinut al-Shaikh Taqi al-Din.

yhtä mieltä. Tämän jälkeenhän erimielisyydet lisääntyivät ja muslimiyhteisö levisi eri alueille.”

Konsensus ja muut todisteet

Muslimiyhteisön yksimielisyyden ei ole mahdollista olla ristiriidassa selkeän ja aidon todisteen kanssa., jota ei ole kumottu. Kävihän jo ilmi, ettei se ole yhtä mieltä kuin totuudesta. Niinpä siis, nähdessäsi konsensuksen, jonka luulet vastustavan selkeää todistetta, on tilanne jokin seuraavista:

- (a) kyseinen todiste ei ole aito
- (b) se ei ole selkeä
- (c) se on kumottu
- (d) kyseisestä seikasta on kuin onkin eriävä mielipide, muttet tiedä siitä

Konsensuksen edellytykset

Jotta konsensus olisi laillisesti pätevä, täytyy sen täyttää seuraavat vaatimukset:

- (1) Se on tullut tietoomme oikealla tavalla, mikä tarkoittaa sitä, että se on oppineiden keskuudessa kuuluisa tai että sen ilmoittanut on luotettava ja hyvin asiaan perehtynyt
- (2) Sitä ei ole edeltänyt vakaa erimielisyys samasta asiasta. Jos näin kuitenkin on, ei konsensus ole voimassa koska kannat eivät kuole niiden lausujien mukana.

Konsensus ei siis voi mitätöidä aiemmin ollutta erimielisyyttä – se vain estää erimielisyyttä syntymästä sen jälkeen. Tämä on oikeimmaksi näkemäni kanta sen perustan vahvuudesta johtuen. Jotkut oppineet ovat kuitenkin sanoneet, ettei edellä mainittu ole edellytys konsensuksen laillisuudelle. Tämä tarkoittaa sitä, että yhdestä aikaisemmista kannoista voi tulla seuraavina aikoina sääntö, josta oppineet ovat yksimielisiä, ja joka on todiste myöhemmin tulevia vastaan.

Suurin osa oppineista on sillä kannalla, ettei kaikkien konsensusukseen vaikuttaneiden tarvitse olla kuolleita jotta konsensus voisi tulla voimaan. Päinvastoin, he sanovat sen olevan voimassa siitä hetkestä lähtien, kun kaikki vaikuttavat osapuolet ovat asiastaan yhtä mieltä. Tällöin ei heidän eikä kenenkään muunkaan ole luvallista olla asiasta eri mieltä. Tämä kanta perustuu siihen, ettei konsensuksen todisteeksi tekevissä teksteissä mainita vaikuttavien osapuolien kuoleman olevan jonkinlainen ehto. Voidaan myös sanoa, että

konsensus tapahtui hetkenä, jolloin he olivat asiasta yhtä mieltä, joten mikä ihme sen rikkoisi?

Hiljainen konsensus

Jos *mudztahid*-oppinut sanoo tai tekee jotain, josta tulee hyvin tunnettu asia toisten *mudztahid*-oppineiden keskuudessa, sanotaan asiasta olevan konsensus jos kukaan näistä oppineista ei kyvystään huolimatta kiistä kyseisen asian oikeudellisuutta. Jotkut kuitenkin sanovat kyseessä olevan pelkän laillisesti hyväksyttävän todisteen, muttei konsensuksen. Toiset taas ovat sitä mieltä, ettei kyseessä ole edes hyväksyttävä todiste. Muut sanovat, että jos nämä oppineet kuolevat kiistämättä kyseisen asian oikeudellisuutta, on kyseessä konsensus. He olivat kykeneväisiä ilmaisemaan mahdollisen kielteisen kantansa, mutta pysyivät vaiti kuolemaansa saakka, mikä todistaa heidän olleen asiasta samaa mieltä. Tämä kanta on myös minun mielestäni lähimpänä totuutta.